Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 5, 2019, p. 2177-2197

DOI: 10.29228/TurkishStudies.30257

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 19.08.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 15.10.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (26.08.2019)-Referee 2 (23.09.2019)

This article was checked by iThenticate.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN BAĞIMLILIK YAPICI MADDELERİ KULLANIM YAYGINLIĞI, BAĞIMLILIK YAPICI MADDELERE VE BAĞIMLILIK YAPICI MADDELERİ KULLANAN BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ (MARDİN İL ÖRNEĞİ) *

*Yusuf CEYLAN** - Çetin TAN****

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım yaygınlığını, bağımlılık yapıcı maddelere ve bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylere yönelik tutumlarını, cinsiyet, yaş, ekonomik durumları, anne-baba eğitim durumu, bağımlılık yapıcı maddeleri bilme ve deneme gibi değişkenlere göre incelenmesidir.

Araştırmanın evrenini 2018-2019 yılı eğitim/öğretim döneminde Mardin ilinde aktif olarak görev yapan 412 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evrenden rastgele seçim yapılarak survey (tarama) modelinden betimsel araştırma yöntemi kullanılarak belirlenen 218 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için 'Kişisel Bilgi Formu', bağımlılık yapıcı maddelere yönelik tutumlarını belirlemek için ise Tansel (2006) tarafından geçerliliği ve güvenilirliği sağlanan likert tipi 'Bağımlılık Yapıcı Maddelere Yönelik Tutum Ölçeği' kullanılmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 21.0 paket programı kullanılarak bilgisayara aktarılmıştır. Sonuçlar aritmetik ortalama, sıra ortalaması, frekans ve yüzde olarak bulunmuş ve parametrik

* Bu makale, ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından yapılan "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez araştırmasından üretilmiştir.

** Öğretmen- MEB, E-posta: yusufcyln@hotmail.com

*** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, E-posta: cettan889@hotmail.com

verilerin analizinde Student t, Anova, farklılık kaynağı analizinde HSD-Tukey, parametrik olmayanlarda ise Kruskal Wallis testi kullanılarak sonuçlara gidilmiştir.

Örneklem gurubunun öğretmen oluşundan dolayı birçok bağımlı değişkenden anlamlı farklılık oluşturmamıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlerin bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumlarında, bağımlılık yapıcı maddelerin kullanıldığı ortamlarında bulunma, ailede bağımlılık yapıcı madde kullanan bireyin olması durumu ve anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır. Yaş, cinsiyet, gelir durumu, çalışma yılı değişkenleri anlamlı bir farklığa rastlanılmamıştır.

Yapılan bu araştırma eğitim ve öğretimin en önemli unsurlarından biri olan beden eğitimi öğretmenlerinin bağımlılık yapıcı madde kullanımının tespiti, bu maddelere ve bu maddeleri kullanan bireylere karşı tutumlarının belirlenmesi önemli bir kazanım oluşturacağı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, madde bağımlılığı, tutum.

THE PREVALENCE OF USING ADDICTIVE SUBSTANCES FOR PHYSICAL EDUCATION TEACHER, AND THE ANALYSIS OF THEIR ATTITUDES TOWARDS THE INDIVIDUALS WHO USE THEM (EXAMPLE OF MARDIN PROVINCE)

ABSTRACT

This research is based on variables such as the prevalence of addictive substance, attitudes toward addictive substances and addictive individuals, genders, ages, education status of parents, economical situation, knowledge and experimentation of physical education teachers.

The scope of research is comprising of 412 physical education teachers actively working in Mardin Province at 2018-2019 education year. The sample of research is also comprising of 218 physical education teachers randomly selected from the scope of the research by using descriptive research method of survey model.

To determine the demographic characteristics of the participants, ‘Personal Information Form’ is used in addition likert type attitude scale for reliability by Tansel (2006) is also used to determine attitudes towards addictive substances.

The obtained data were transferred to computer by using SPSS 21.0 package program. The results were found as arithmetic mean, mean rank frequency and percentage, besides, student T, Anova for analysis of parametric data and the non-parametric Kruskal Wallis test for the differential source analysis HSD-Tukey are used to reach the conclusion.

Due to the fact that the sample group is consists of teachers, many dependent variables did not differ significantly. According to the findings of the research, teachers attitudes towards addictive individuals differentiate significantly depending on individuals in their own family and mothers education status. There was no significant differences regarding some variables such as age, gender, income statues or how many years they worked it is predicted that this research could be create a significant achievement on determination of usage addictive substance and attitudes foward these substances.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The use of addictive substances and substance addiction of individuals has been an ongoing situation since the existence of human beings; it is known that addictive substances are used in the early days for the purposes of treating wounds and relieving pain, as well as in religious ceremonies and entertainments. Addictive substances, which date back to ancient times, have deteriorated people's health and threatened their safety. The number of important and deterrent efforts at international level to combat these threats in the globalizing world is increasing (Yazman, 1995). Today, substance and addiction has become an important health problem that all societies have to face without any discrimination (Dumas ve Hennessey, 1999).

The average age of the use of illicit substances in production, consumption and trade is gradually decreasing worldwide. The use of addictive substances constitutes an important health problem for all nationals. The breadth of these problems manifests itself more in developing countries (İnandı vd., 2009:189-196).

According to the World Health Organization, addictive substances; an unobstructed need or desire, the need to increase the rate of use each time, psychological and physiological dependence, are expressed as substances in natural or artificial state (Akbulut, 1997).

It is a big mistake to perceive the dependence of individuals against addictive substances as a bad habit or a simple impulse. Depending on the type of substance used, the person sometimes increases the energy and power and sometimes creates a feeling of relaxation and satisfaction. An individual who wants to recapture this feeling transforms substance use into an involuntary attachment (The Science of Addiction, 2007). This obsession is expressed as a chronic brain disease in the individual (Henderson, 2001). The most important factors in the development of the disease are genetic factors as well as environmental factors. The role of genetic factors in the formation of dependence is estimated to be 40-60% (Uhl, 2006). The individual sees these substances as essential as their basic needs. In the absence of matter, physical and psychological negative reactions occur. Even if the need for substance use is not met, the result of these negative situations may result in death. In addition, 1 out of every 10 deaths occurring all over the world occurs as a result of substance use by individuals (Booth, 1997).

Individuals have a negative feature that affects not only themselves but also the whole society with the use of addictive substances, causing damages that are difficult to correct in the society and directing the other individuals who constitute the society to crime. Because of this feature, which has the potential to produce negative results, young people who are not fully informed about the subject are in a dynamic substance addiction position. It is an undeniable fact that young people facing this danger can get out of this situation with good education. Teachers are the ones who can provide the necessary training after the family in the best way. With education, individuals come to benefit the society (Vural, 2004).

The mission of physical education teachers is very important for the individual to grow up as self-confident, healthy and sensitive people in and out of school. The fact that the teacher has the competencies to accomplish this mission alone cannot lead the teacher to the target. The teacher's attitude towards events is also of great importance (Başaran, 1978).

Attitude is a mental, physical, or emotional reaction that the individual shapes according to his or her motivation and knowledge (İnceoğlu, 2010). These reactions may be either positive or negative. Students are greatly influenced by their teachers' attitudes, perspectives and habits towards the world.

The general purpose of this study; as stated above, it is the determination of the prevalence of addictive substances use of teachers, the attitudes of students towards addictive substances and individuals using addictive substances. It is thought that teachers, one of the most important elements of education and training, will determine the status of physical education teachers in terms of increasing the prevalence of substance addiction and usage, which is an important problem of the society in recent years, and contribute to the data needed in this regard. In addition, the data to be obtained is thought to be beneficial for the protection of public health.

Purpose of the Research

The aim of this study is to examine the attitudes of physical education teachers who are actively working in Mardin province to addictive substances in terms of variables such as age, gender and working time in professional life and to analyze the attitudes and behaviors of physical education teachers towards addictive substances and individuals using these substances and how much knowledge they have about addictive substances.

Method

This research was conducted with physical education teachers working in Mardin province. In this research, descriptive research method was used from survey model.

“Screening models are research approaches aiming at describing a past or present situation as it exists. The subject, individual or object that is the subject of the research is tried to be defined in its own conditions and as it is. There is no effort to change or influence them in any way. There is something to be known and it is there”(Karasar, 2002).

The population of the research is 412 physical education teachers who are actively working in Mardin in 2018-2019 academic year.

The sample of the study consists of 218 randomly selected physical education teachers who are actively working in the same education period.

Data Collection Tools

In order to collect the data required for the study, Attitude Scale for Individuals Using Addictive Substance which was developed and validity and reliability studies were done by Tansel (2006). The personal information form used was developed and created by the researcher in line with the study, in the first part, it consists of 10 questions in order to determine the qualifications such as gender, age, professional duty period, parental education level in order to reveal the demographic characteristics of the participants. In the second part of the form used, it consists of 11 questions for collecting data about the addictive substances and the use of these substances. The third and the last part of our data collection tool consisted of 23 Likert type attitude scale developed by Tansel (2006). Likert-type scale items were scored between 1 and 5 points. In this case, 1 (Completely Agree), 2 (Slightly Agree), 3 (Undecided), 4 (Disagree), 5 (Never Disagree). Consisting of 23 questions, this section consists of a total of 5 sub-factors explaining the bilateral relationships, personality structures, social relationships, social perspectives, family and social environment relationships of individuals using addictive substances. The Cronbach's alpha coefficient for the whole scale used in the study was 0.88 and the coefficient of consistency ranged from 0.69 to 0.77 for the sub-factors. Therefore, when this data is analyzed, it is understood that the scale used for the research is reliable (Ghodse, 2002). The high scores obtained from the measurement tool are interpreted as having negative attitude towards addictive substances.

Conclusion and Suggestions

According to the findings of the study, there were significant differences in the attitudes of the teachers towards individuals using addictive substance, being in addictive substance environments, being an individual using addictive substance in the family and the education level of the mother. There was no significant difference in age, gender, income, and working year variables.

As a result of the study suggestions; the biological, physiological, familial, social and other material and spiritual problems of substance use are not perceived and considered as necessary. Despite the negative effects of substance use and addiction, the prevention of the introduction of substance use and the naturally occurring addiction of young individuals, the future of our country in general; in particular, it has become important for the health of the individual. The minimum withdrawal in later years of this dependency cannot be prevented in Turkey and across the globe is a condition that would benefit the community. Substance use and addiction are complex in content. Although there is not a single factor that prompts people to use drugs, preventive measures are necessary to reduce or eliminate this situation. Increasing the standards of family life and achieving family satisfaction can be considered as the first step in order to prevent or minimize

substance use and addiction. If we go from general to private, it can be said that measures such as providing substance abuse and addiction trainings from whole society to parents, psychological support for young people, health programs for students and legal restriction of access to the substance at any time can be said to be effective.

Keywords: Physical education teachers, substance addictive, attitude.

Giriş

Bireylerin bağımlılık yapıcı madde kullanımı ve madde bağımlılığı insanoğlunun varoluşundan bu yana süregelen bir durum olup; bağımlılık yapıcı maddelerin ilk zamanlarda yaraları tedavi etme, ağrıları kesme gibi amaçlarla kullanımının yanı sıra dini törenlerde ve eğlencelerde de kullanıldıkları bilinmektedir. Tarihi çok eskilere kadar dayanan bağımlılık yapıcı maddeler zaman içerisinde insanların sağlığını bozmuş ve güvenliklerini tehdit eder duruma gelmiştir. Globalleşen dünyada bu tehditlerle savaşmaya yönelik uluslararası seviyede önemli ve caydırıcı çalışmaların sayısı giderek artmaktadır (Yazman, 1995). Günümüzde madde ve bağımlılığı hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm toplumların yüzleşmek zorunda kaldığı önemli bir sağlık problemi haline gelmiştir (Dumas ve Hennessey, 1999).

Üretimi, tüketimi ve ticareti yasal olmayan maddelerin kullanımının yaş ortalaması dünya genelinde giderek aşağılara inmektedir. Bağımlılık yapıcı madde kullanımı bütün ülke vatandaşları için önemli bir sağlık problemi oluşturmaktadır. Bu problemlerin genişliği daha çok gelişmekte olan ülkelerde kendini fazlasıyla göstermektedir (İnandı vd., 2009).

Dünya Sağlık Teşkilatına göre bağımlılık yapıcı maddeler; engellenemez bir ihtiyaç veya arzu, her defasında kullanım oranının artırılması ihtiyacı, psikolojik ve fizyolojik bağımlılık oluşturan, doğal veya yapay haldeki maddeler olarak ifade edilmektedir (Akbulut, 1997). 2018 Türkiye Uyuşturucu Raporuna göre madde kullanımına bağlı gerçekleşen ölümlerin % 60'ını sentetik maddelerden üretilmiş uyuşturucu maddelerinin kullanımından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2018).

Bireylerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı göstermiş oldukları bağımlılığı sadece kötü bir alışkanlık veya basit bir dürtü olarak algılamak büyük bir hatadır. Bağımlılık, zararlı sonuçlarının bilinmesine rağmen, zorlayıcı veya kontrol edilmesi güç olan madde arayışı veya kullanımı ile bir araya gelmiş kronik bir hastalıktır (Çetin, 2013). Madde bağımlılığı, kişide bağımlılığı meydana getiren uyuşturucu maddelerin tekrarlı ve maksadı dışında tüketimidir (Taylan ve Genç, 2017). Kullanılan maddenin türüne göre kişide bazen enerji ve güç artışı bazen de gevşeme ve tatmin olma duygusu oluşturmaktadır. Bu duyguyu tekrardan yakalamak isteyen birey madde kullanımını istemsiz bir takıntı haline dönüştürmektedir (The Science of Addiction, 2007). Bu takıntı bireyde kronik bir beyin hastalığı olarak ifade edilmektedir (Henderson, 2001). Hastalığın gelişmesindeki en önemli faktör çevresel faktörlerin yanı sıra genetik faktörlerdir (Uhl, 2006). Kişinin bağımlılığını meydana getiren en etkili faktör kişinin genetiğidir. Davranışsal farmakoloji alanında gerçekleştirilen araştırmalar, kişinin genetik yapısının, bireyin bağımlılık geliştirmeye ne kadar duyarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ulusal Uyuşturucu Bağımlılığı Enstitüsü, bir bireyin madde bağımlılığını geliştirme riskinin %40-60'ının genetikten kaynaklandığını tahmin etmektedir (Bahar, 2018). Birey bu maddeleri temel ihtiyaçları kadar zaruri bir gereksinim olarak görmektedir. Maddenin yokluğunda fiziksel ve psikolojik olumsuz bir takım reaksiyonlar ortaya çıkmaktadır. Hatta madde kullanım ihtiyacı karşılanmadığı takdirde bu olumsuz durumların sonucu ölümle sonuçlanabilmektedir. Ayrıca tüm dünyada gerçekleşen her 10 ölümden 1'i bireylerin madde kullanımı sonucunda meydana gelmektedir (Booth, 1997).

Bireyler bağımlılık yapıcı madde kullanımıyla sadece kendilerini değil bütün toplumu etkileyen, toplumda düzeltilmesi zor tahribatlar meydana getiren ve toplumu oluşturan diğer bireyleri de suça yönlendiren olumsuz bir özelliğe sahiptir. Negatif sonuçlar doğurabilme potansiyeli bulunan bu özellik sebebiyle konuyla ilgili yeterince bilinçlendirilmeyen gençler dinamik bir madde bağımlılığı pozisyonunda bulunmaktadır. Bu tehlikeyle karşı karşıya olan gençlerin iyi bir eğitimle bu durumdan kurtulabileceği su götürmez bir gerçektir. Gerekli olan bu eğitimi de ailesinden sonra en iyi bir şekilde verebilecek olan kişiler de öğretmenlerdir. Eğitimle bireyler topluma fayda sağlayabilecek duruma gelirler (Vural, 2004).

Bireyin okul içi ve dışında kendine güvenen, sağlıklı, çevresine duyarlı şahıslar olarak yetişmesinde beden eğitimi öğretmenlerinin misyonu oldukça önem arz etmektedir. Öğretmenin bu misyonu gerçekleştirebilecek yeterliliklere sahip olması tek başına öğretmeni hedefe ulaştıramaz. Öğretmenin ayrıca olaylara karşı tutumu da büyük önem arz etmektedir (Başaran, 1978).

Tutum, bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir olaya motivasyon ve bilgisine göre şekillendirdiği zihinsel, fiziksel veya duygusal bir reaksiyondur (İnceoğlu, 2010). Bu reaksiyonlar pozitif yönde olabileceği gibi negatif yönde de olabilir. Öğrenciler olaylar karşısında öğretmenlerinin tutumlarından, dünyaya bakış açılarından ve alışkanlıklarından büyük ölçüde etkilenmektedir.

Bu çalışmanın genel amacı; yukarıda da ifade edildiği gibi öğrencilerin ailelerinden sonra olaylara karşı tutumlarından en çok etkilendikleri öğretmenlerin bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım yaygınlıklarını, bağımlılık yapıcı maddelere ve bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Eğitim ve öğretimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin toplumun son yıllarda önemli bir sorunu olan madde bağımlılığı ve kullanım yaygınlığının artması konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin durumunun tespitini sağlamak ve bu konuda ihtiyaç olan verilere katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilecek veriler toplum sağlığının korunması açısından da fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Mardin İlinde aktif olarak görev yapmakta olan beden eğitimi öğretmenlerinin bağımlılık yapıcı maddelere yönelik tutumlarını ve bu tutumların yaş, cinsiyet meslek hayatlarındaki çalışma süreleri vb. değişkenler açısından incelemek, beden eğitimi öğretmenlerinin bağımlılık yapıcı maddelere ve bu maddeleri kullanan bireylere karşı nasıl bir tutum ve davranış sergilediklerini ve bağımlılık yapıcı maddeler konusunda ne kadar bilgi sahibi olduklarının analizini yapmaktır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Mardin ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırmada survey (tarama) modelinden betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

“Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır” (Karasar, 2002).

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Mardin ilinde aktif olarak görev yapan 412 beden eğitimi öğretmenidir.

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini ise yine aynı eğitim öğretim döneminde aktif olarak çalışan ve rastgele seçilen 218 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma için gerekli olan verilerin toplanması için Tansel (2006) tarafından geliştirilen, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan ‘Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireyler Yönelik Tutum Ölçeği’ kullanılmıştır. Kullanılan kişisel bilgi formu çalışma doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilerek meydana getirilmiş olup ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerinin ortaya konmasına yönelik cinsiyet, yaş, mesleki görev süresi, anne-baba eğitim durumu gibi niteliklerin belirlenmesini sağlamak amaçlı 10 sorudan oluşturmaktadır. Kullanılan formun ikinci bölümünde ise katılımcıların bağımlılık yapıcı maddeler ve bu maddelerin kullanımına ilişkin verilerin toplanması amaçlı 11 sorudan oluşmaktadır. Veri toplama aracımızın üçüncü ve son bölümü ise Tansel (2006) tarafından geliştirilen tutum ölçeği likert tipi toplam 23 sorudan oluşmaktadır. Likert tipli ölçek maddeleri 1 ile 5 puan arasında puanlandırılmıştır. Bu durumda 1 (Tamamen Katılıyorum), 2 (Biraz Katılıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılmıyorum), 5 (Hiç Katılmıyorum) şeklinde ele alınmıştır. 22 sorudan meydana gelen bu bölüm bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin ikili ilişkilerini, kişilik yapılarını, sosyal ilişkilerini, toplumsal bakış açılarını, aile ve sosyal çevre ilişkilerini açıklayan toplam 5 alt faktörden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçeğin tamamı için Cronbach’s alpha katsayısı 0,88 olup alt faktörler için tutarlık kat sayısı 0,69-0,77 değerleri arasında değişmektedir. Dolayısıyla bu veriye bakıldığında araştırma için kullanılan ölçeğin güvenilir olduğu anlaşılmaktadır (Ghodse, 2002). Ölçme aracından alınan puanların yüksekliği kişinin bağımlılık yapıcı maddelere yönelik olumsuz tutuma sahip olduğu biçiminde yorumlanmaktadır.

Verilerin Analizi

Formları doldurtmak için ilgili makamlardan gerekli izinle alınmış ve ilgili formlar beden eğitimi öğretmenleri ile bire bir görüşme sağlanarak doldurtulmuştur. Formlardan elde edilen verilerin analizleri, SPSS 21.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Veri analizlerini değerlendirmek için parametrik ve non-parametrik testler uygulanmıştır. Parametrik verilerde Independent Sample T-testi ile Anova, farklılık kaynağı analizinde HSD-Tukey Non-parametrik verilerde ise Kruskal Wallis Test ve Mann-Whitney U testleri kullanılarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular

2018-2019 eğitim öğretim döneminde Mardin ilinde aktif olarak görev yapan öğretmenlerin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanım Yaygınlığı, Bağımlılık Yapıcı Maddelere ve Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın sonuçları bu bölümde verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

		Sayı (N)	Yüzde (%)
1. Cinsiyetiniz?	Erkek	146	67.0
	Kadın	72	33.0
2. Yaşınız?	20-25 yaş	27	12.4
	26-30 yaş	90	41.3
	31-35 yaş	53	24.3
	36-40 yaş	39	17.9
	41 ve üstü	9	4.1
3. Meslekteki Görev Süreniz?	1-2 yıl	52	23.9
	3-4 yıl	65	29.8
	5-6 yıl	36	16.5
	7-+ yıl	65	29.8
8. Üniversite öğreniminizden önce öğrenim gördüğünüz çevre	Köy/Belde	20	9.2
	Şehir/İlçe	165	75.7
	Metropol. Büyükşehir.	33	15.1
9. Nerede kalıyorsunuz?	Yalnız evde kalıyorum	45	20.6
	Ailemle beraber kalıyorum	147	67.4
	Arkadaşım ile evde kalıyorum	25	11.5
	Diğer	1	.5
10. Düzenli yaptığınız bir spor aktiviteniz var mı?	Evet	141	64.7
	Hayır	77	35.3
	Toplam	218	100.0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 146 (%67.0)'sı erkek, 72 (%33.0)'si kadınlardan oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 27 (%12.4)'si 20-25; 90 (%41.3)'ü 26-30; 53 (%24.3)'ü 31-35; 39 (%17.9)'ü 36-40; 9 (%4.1)'ü 41 ve üstü yaş grubunda olduğu görüldü. Öğretmenlerin 52 (%23.9)'si 1-2 yıl; 65 (%29.8)'i 3-4 yıl; 36 (%16.5)'sı 5-6'yıl; 65 (%29.8)'i 7-+ üstü çalışma yılı grubuna aittir. Öğretmenler 20 (%9.2)'si Köy/Belde, 165 (%75.7)'i Şehir/İlçe, 33 (%15.1)'ü Metropol/Büyükşehir'de hayatını geçirdiğini belirtilmiştir. Öğretmenlerin ikametgah durumlarına göre 45 (%20.6)'i yalnız yaşadığı, 147 (%67.4) 'si aile ile birlikte kaldıklarını, 25 (%11.5)'i arkadaşlarıyla birlikte kaldıklarını belirtmişlerdir. Yine katılımcıların 141 (%64.7)'i düzenli spor aktivitelerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Ailesel Özellikleri

		Sayı (N)	Yüzde (%)
4. Anne ve Babamız	Birlikte yaşıyorlar.	181	83.0
	Ayrı yaşıyorlar.	7	3.2
	Diğer	30	13.8
5. Annenizin eğitim durumu	Okur- yazar değil	97	44.5
	Okur-yazar	32	14.7
	İlkokul	59	27.1
	Ortaokul ve dengi	17	7.8
	Lise ve dengi.	10	4.6
	Yüksekokul veya fakülte	3	1.4
6. Babanızın eğitim durumu;	Okur- yazar değil	26	11.9
	Okur-yazar	24	11.0
	İlkokul	82	37.6
	Ortaokul ve deng	27	12.4
	Lise ve dengi.	39	17.9
	Yüksekokul veya fakülte	20	9.2
7. Ailenizin aylık gelir düzeyini belirtiniz.	1- 1.000 TL.	28	12.8
	1.001-3.000 TL.	70	32.1
	3.001-5.000 TL.	82	37.6
	5.001-8.000 TL.	27	12.4
	8.001 TL ve üstü	11	5.0
	Toplam	218	100.0

Öğretmenlerin ailesel bazı bilgileri Tablo 2’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre; Öğretmenlerin anne babalarının 181 (%83,0)’i birlikte, 7 (%3,2)’si ayrı, 30 (%30)’u diğer nedenlerden dolayı ayrı yaşadıkları görülmüştür. Annenin eğitim durumuna göre; 97 (%44,5)’si okur-yazar olmadığı, 32 (%14,7)’si okur-yazar olduğu, 59 (%27,1)’u ilkokul, 17 (%7,8)’si ortaokul, 10 (%4,6)’u lise, 3 (%1,4)’ü yüksekokul veya üniversite eğitimi düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Babanın eğitim durumuna göre; 26 (%11,9)’sı okur-yazar olmadığı, 24 (%11,0)’ü okur-yazar olduğu, 82 (%37,6)’si ilkokul, 27 (%12,4)’si ortaokul, 39 (%17,9)’u lise, 20 (%9,2)’si yüksekokul veya üniversite eğitimi düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Öğretmen ailelerinin gelir düzeyine göre; 28 (%12,8)’si 1-1000TL, 70 (%32,1)’i 1001-3000TL, 82 (%37,6)’si 3001-5000TL, 27 (%12,4)’si 5001-8000TL, 11 (%5,0)’i 8001TL-+ gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanım Verileri

		Sayı (N)	Yüzde (%)
15. Ailenizde bağımlılık yapıcı madde kullanan veya tedavisini görmüş kimse var mı?	Kimse yok	189	86.7
	Var	29	13.3
16. Bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile ilgili olarak;	Hiç denemedim	154	70.6
	Birkaç kez denedim	32	14.7
	Kullandım bıraktım	11	5.0
	Halen kullanıyorum	21	9.6
17. İlk dnediğiniz dönemi belirtiniz?	Ortaokul döneminde	14	18
	Lise döneminde	30	39
	Üniversitede	27	35
	Mesleki dönemde	6	8
18. İlk dnediğiniz bağımlılık yapıcı madde?	Esrar	1	1,2
	Sigara	67	87,2
	Alkol	9	11,6
	Toplam	77	100
19. Bağımlılık yapıcı maddeyi deneme nedeniniz?	Diğer	32	41,5
	Merak	23	30,0
	Özenti	3	4,0
	Arkadaş tanıdık	19	24,5
20. Bağımlılık yapıcı madde kullanımından kurtulmak için tedavi gördünüz mü?	Toplam	77	100
	Evet gördüm	5	6
	Hayır görmedim	72	94
	Toplam	77	100
21. Eğer tedavi görmüş iseniz tedavi gördüğünüz merkez;	AMATEM	2	40
	Sağlık kuruluşunda	3	60
	Toplam	5	100

Öğretmenlerin bağımlılık yapıcı madde kullanım verilerine göre; öğretmenlerin 29 (%13,3)'unun ailesinde bağımlılık yapan madde kullanan veya tedavi görmüş birey olduğunu belirtmiştir. Bağımlılık yapan madde kullanımında öğretmenlerin 154 (%70,6)'ünün hiç kullanmadığı, 32 (%14,7)'sinin birkaç kez dnediği, 11 (%5)'ünün kullanıp bıraktığı, 21 (%9,6)'inin ise halen kullandıklarını belirtmişlerdir. Bağımlılık yapan madde kullanan öğretmenlerin 14 (%18)'ünün ortaokul döneminde, 30 (%39)'unun lise döneminde 27 (%35)'sinin üniversite 6 (%8)'sının meslek döneminde kullandıkları görüldü. Kullanılan madde dağılımında ise 62 (%87)'si sigara, 9 (%12)'u alkol kullandıkları belirlenmiştir. Bağımlılık yapıcı madde deneme nedenleri arasın 26 (%34)'sının merak ve özenti, 19 (%24,5)'unun arkadaş tanıdık sayesinde, 32 (%41,5)'sinin diğer nedenlerden dolayı kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden 5 (%6)'inin bağımlılık tedavisi gördüğünün bunlarında 2'si AMATEM'de 3'ü ise çeşitli sağlık kuruluşlarında tedavi gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 4: Bağımlı Olma Değişkenine Göre Bağımlılık Tutum Ölçeği Analizi

	Bağımlılık var mı	N	x	Ss	t	sd	p
İkili ilişkiler	Yok	141	3,8662	,63492	2,831	216	,005
	Var	77	3,5696	,90417			
Kişilik yapıları	Yok	141	3,4835	1,00315	4,479	216	,000
	Var	77	2,8253	1,10957			
Sosyal ilişkiler	Yok	141	3,7122	,66468	3,878	216	,000
	Var	77	3,3114	,84170			
Toplumsal bakış açıları	Yok	141	3,8040	1,09253	-2,046	216	,042
	Var	77	4,1139	1,04452			
Aile ve sosyal çevre ilişkileri	Yok	141	2,5084	1,25194	-4,954	216	,000
	Var	77	3,3376	1,06551			
Ölçek toplam	Yok	141	78,0144	10,97427	2,653	216	,048
	Var	77	75,1392	14,45216			

Bu sonuçlara göre; ikili ilişkiler boyutunda bağımlı olma durumu bağlamında anlamlı bir farklılık oluşmuştur (t: 2,831; p:0,005). Kişilik yapıları boyutunda bağımlı olma durumu bağlamında anlamlı bir farklılık oluşmuştur (t: 4,479; p< 0,0001). Sosyal ilişkiler boyutunda bağımlı olma durumu bağlamında anlamlı bir farklılık oluşmuştur (t: 3,878; p< 0,0001). Toplumsal bakış açıları boyutunda bağımlı olma durumu bağlamında anlamlı bir farklılık oluşmuştur (t: -2,046; p: 0,042). Aile ve sosyal çevre ilişkileri boyutunda bağımlı olma durumu bağlamında anlamlı bir farklılık oluşmuştur (t: -4,954; p: 0,042).

Tablo 5: Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi

		N	X	Ss	Min	Max	Kruskal Wallis Test				
							Sıra ort	χ^2	sd	p	Fark. kay
İkili ilişkiler	Okur- yazar değil	97	3.7959	.74553	1.80	5.00	111.92	3.760	5	.584	
	Okur-yazar	32	3.7063	.79350	1.20	5.00	103.53				
	İlkokul	59	3.8068	.74830	1.00	5.00	115.76				
	Ortaokul ve deng	17	3.4588	.88534	1.00	4.20	86.24				
	Lise ve dengi.	10	3.8600	.51683	3.00	4.60	113.80				
	Yüksekokul veya fakülte	3	3.5333	.83267	2.60	4.20	89.17				
	Toplam	218	3.7587	.75541	1.00	5.00					
Kişilik yapıları	Okur- yazar değil	97	3.2784	1.07725	1.00	5.00	111.42	2.567	5	.766	
	Okur-yazar	32	3.2875	1.14490	1.20	5.00	112.19				
	İlkokul	59	3.2780	1.12404	1.00	5.00	111.42				
	Ortaokul ve deng	17	3.1882	.94992	1.00	4.80	105.79				
	Lise ve dengi.	10	2.7600	.82624	1.40	4.00	79.60				
	Yüksekokul veya fakülte	3	3.0000	2.00000	1.00	5.00	101.50				
	Toplam	218	3.2450	1.08768	1.00	5.00					
Sosyal ilişkiler	Okur- yazar değil	97	3.6309	.73561	2.00	5.00	116.47	5.145	5	.398	
	Okur-yazar	32	3.5125	.80952	1.80	5.00	104.69				
	İlkokul	59	3.5627	.68529	2.00	5.00	108.45				
	Ortaokul ve deng	17	3.2471	.94744	1.00	4.60	91.38				
	Lise ve dengi.	10	3.6000	.68638	2.40	4.60	110.85				
	Yüksekokul veya fakülte	3	3.0000	.40000	2.60	3.40	54.17				
	Toplam	218	3.5550	.74858	1.00	5.00					
Toplumsal bakış açıları	Okur- yazar değil	97	4.1263	1.00722	1.00	5.00	122.23	15.976	5	.007	
	Okur-yazar	32	3.5469	1.23203	1.25	5.00	90.02				
	İlkokul	59	3.8729	.97752	1.50	5.00	102.19				
	Ortaokul ve deng	17	3.4706	1.16887	1.00	5.00	79.85				
	Lise ve dengi.	10	4.5750	.58984	3.00	5.00	148.15				
	Yüksekokul veya fakülte	3	3.8333	.87797	3.00	4.75	88.67				
	Toplam	218	3.9381	1.05775	1.00	5.00					
Aile ve sosyal çevre ilişkileri	Okur- yazar değil	97	2.8797	1.28126	1.00	5.00	112.36	8.786	5	.118	
	Okur-yazar	32	2.3125	1.14202	1.00	4.00	84.95				
	İlkokul	59	3.0113	1.22234	1.00	5.00	120.64				
	Ortaokul ve deng	17	2.4902	1.26446	1.00	5.00	94.00				
	Lise ve dengi.	10	3.1333	1.25904	1.00	5.00	125.15				
	Yüksekokul veya fakülte	3	2.5556	.76980	1.67	3.00	95.50				
	Toplam	218	2.8089	1.25077	1.00	5.00					

Toplumsal bakış açısı boyutunda anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür (χ^2 :15.976; p: 0,007). Bu sonuçlara göre grup arasına göre; annesi okur-yazar olmayan öğretmenlerin sıra ortalaması 122.23; annesi okur-yazar olan öğretmenlerin sıra ortalaması 90.02; annesi ilkokul mezunu olan öğretmenlerin sıra ortalaması 102.19; annesi ortaokul mezunu olmayan öğretmenlerin sıra ortalaması 79.85; annesi lise mezunu olan öğretmenlerin sıra ortalaması 88.67; annesi yüksek okul ve fakülte mezunu olan öğretmenlerin sıra ortalaması 148.15 olarak görülmüştür. Bu sonuçlara göre anne eğitimi yüksek okul ve fakülte mezunu olan öğretmenler toplumsal bakış açılarının daha yüksek olduğu görüldü ve anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur (χ^2 : 15.976; p:0.007)

Tablo 6: Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının İkametgah Biçimi Değişkenine Göre Analizi

		N	X	Ss	Min	Max	Kruskal Wallis Test					Fark. kay
							Sıra ort	χ^2	sd	p		
İkili ilişkiler	Yalnız evde kalıyorum	45	3.7067	.82308	1.00	5.00	108.64	2.929	2	.231		
	Ailemle beraber kalıyorum	147	3.7429	.70575	1.20	5.00	106.31					
	Arkadaşımla evde kalıyorum	26	3.9385	.90114	1.00	5.00	129.00					
	Toplam	218	3.7587	.75541	1.00	5.00						
Kişilik yapılar	Yalnız evde kalıyorum	45	3.0844	1.19353	1.00	5.00	100.81	1.241	2	.538		
	Ailemle beraber kalıyorum	147	3.3020	1.06150	1.00	5.00	112.57					
	Arkadaşımla evde kalıyorum	26	3.2000	1.05527	1.00	5.00	107.19					
	Toplam	218	3.2450	1.08768	1.00	5.00						
Sosyal ilişkiler	Yalnız evde kalıyorum	45	3.3778	.78187	2.00	4.80	94.42	3.762	2	.152		
	Ailemle beraber kalıyorum	147	3.6272	.71640	1.80	5.00	114.84					
	Arkadaşımla evde kalıyorum	26	3.4538	.83246	1.00	4.60	105.42					
	Toplam	218	3.5550	.74858	1.00	5.00						
Toplumsal bakış açıları	Yalnız evde kalıyorum	45	3.9389	1.02961	1.50	5.00	108.77	.919	2	.632		
	Ailemle beraber kalıyorum	147	3.9677	1.05673	1.00	5.00	111.60					
	Arkadaşımla evde kalıyorum	26	3.7692	1.13561	1.00	5.00	98.92					
	Toplam	218	3.9381	1.05775	1.00	5.00						
Aile ve sosyal çevre ilişkileri	^a Yalnız evde kalıyorum	45	3.0741	1.34256	1.00	5.00	123.71	6.629	2	.040	a-c	
	Ailemle beraber kalıyorum	147	2.8050	1.21685	1.00	5.00	109.11					
	^c Arkadaşımla evde kalıyorum	26	2.3718	1.19750	1.00	5.00	87.13					
	Toplam	218	2.8089	1.25077	1.00	5.00						

Aile ve sosyal ilişkiler boyutunda ikametgah biçimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür (χ^2 :6.629; p: 0,04). Bu sonuçlara göre yalnız evde kalan öğretmenlerin sıra ortalaması 5.629; ailesiyle yaşayan öğretmenlerin sıra ortalaması 109.11; arkadaşıyla kalan öğretmenlerin sıra ortalaması 87.13 olarak görülmüştür. Bu sonuçlara göre evde yalnız yaşayan öğretmenlerin aile ve sosyal ilişkilerin daha iyi olduğu görülmüştür.

Tablo 7: Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (Maddelerin Katılımı ve Ortalamaları)

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	X	Ss
İKİLİ İLİŞKİLER							3,76	0,755
1. Arkadaşımın bağımlılık yapıcı madde kullanması beni rahatsız etmez.	n	106	42	9	43	18	2,2	1,425
	%	48,6	19,3	4,1	19,7	8,3		
2. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kız/erkek arkadaşım olmasını istemem.	n	6	20	12	26	154	4,39	1,111
	%	2,8	9,2	5,5	11,9	70,6		
3. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin evlenmelerine karşıyım.	n	14	32	36	45	91	3,77	1,304
	%	6,4	14,7	16,5	20,6	41,7		
4. Bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşımın varlığı beni tedirgin eder.	n	11	25	26	45	111	4,01	1,244
	%	5	11,5	11,9	20,6	50,9		
5. Bağımlılık yapıcı madde kullanan biriyle evlenmek istemem.	n	6	16	15	21	160	4,44	1,077
	%	2,8	7,3	6,9	9,6	73,4		
KİŞİLİK YAPILARI							3,25	1,088
6. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişileri önemsemem.	n	49	52	34	45	38	2,87	1,426
	%	22,5	23,9	15,6	20,6	17,4		
7. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin toplum değerlerini hiçe saydıklarını düşünürüm.	n	27	46	29	47	69	3,39	1,43
	%	12,4	21,1	13,3	21,6	31,7		
8. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin başkalarına acı vermekten hoşlandıklarını düşünürüm.	n	39	52	54	44	29	2,87	1,296
	%	17,9	23,9	24,8	20,2	13,3		
9. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin kişiliklerinin gelişmemiş olduğunu düşünürüm.	n	27	43	35	57	56	3,33	1,372
	%	12,4	19,7	16,1	26,1	25,7		
10. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin toplum için tehlikeli olduklarını düşünürüm.	n	15	30	28	63	82	3,77	1,276
	%	6,9	13,8	12,8	28,9	37,6		
11. Yeni tanıştığım birinin bağımlılık yapıcı madde kullandığını öğrenirsem hemen ilişkimi keserim.	n	24	30	31	58	75	3,6	1,369
	%	11	13,8	14,2	26,6	34,4		
SOSYAL İLİŞKİLER							3,57	0,757
12. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişiyle iletişim kurmam.	n	26	43	24	56	69	3,45	1,414
	%	11,9	19,7	11	25,7	31,7		
13. Bağımlılık yapıcı madde kullanan birisi ile tokalaşmaktan çekinmem.	n	27	20	41	63	67	3,56	1,34
	%	12,4	9,2	18,8	28,9	30,7		

14. Ev arkadaşım eve bağımlılık yapıcı madde getirirse ev arkadaşlığımı bitiririm.	n	14	24	31	43	106	3,93	1,284
	%	6,4	11	14,2	19,7	48,6		
15. Bağımlılık yapıcı madde kullandığını bildiğim biriyle yemek yerim.	n	39	28	40	66	45	3,23	1,389
	%	17,9	12,8	18,3	30,3	20,6		
TOPLUMSAL BAKIŞ AÇILARI							3,92	1,083
16. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişileri hor görmem.	n	16	17	40	62	83	3,82	1,229
	%	7,3	7,8	18,3	28,4	38,1		
17. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilerin toplumun bir parçası olduğunu düşünürüm.	n	22	14	23	60	99	3,92	1,314
	%	10,1	6,4	10,6	27,5	45,4		
18. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilere karşı kaba davranmam.	n	8	16	27	55	112	4,13	1,118
	%	3,7	7,3	12,4	25,2	51,4		
19. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişilere karşı hoşgörülü davranırım.	n	15	15	36	67	85	3,88	1,201
	%	6,9	6,9	16,5	30,7	39		
AİLE VE SOSYAL ÇEVRE İLİŞKİLERİ							2,81	1,251
20. Bağımlılık yapıcı madde kullanan bir kişiyi işe alabilirim.	n	51	25	52	62	28	2,96	1,362
	%	23,4	11,5	23,9	28,4	12,8		
21. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişiyi ailemle tanıştırmaktan çekinmem.	n	66	34	49	48	21	2,65	1,364
	%	30,3	15,6	22,5	22	9,6		
22. Bağımlılık yapıcı madde kullanan kişiyi diğer arkadaşlarımla tanıştırmaktan çekinmem.	n	52	41	51	43	31	2,82	1,372
	%	23,9	18,8	23,4	19,7	14,2		
Ölçek toplam							76,97	12,393

Ölçeğin ikili ilişkiler boyutu ortalaması $3,76 \pm 0,75$ ile katılıyorum derecesindedir. Ölçeğin kişilik yapıları boyutu $3,25 \pm 1,088$ ortalamasıyla kararsızım düzeyindedir. Ölçeğin sosyal ilişkiler boyutu $3,57 \pm 0,75$ ortalamasıyla katılıyorum düzeyindedir. Ölçeğin toplumsal bakış açıları boyutu $3,82 \pm 1,22$ ortalamasıyla katılıyorum düzeyindedir. Ölçeğin aile ve sosyal çevre ilişkileri boyutu $2,81 \pm 1,25$ ortalamasıyla kararsızım düzeyindedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %67,0'si erkek, %33,0'ü kadınlardan oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 27 (%12,4)'si 20-25; 90 (%41,3)'ü 26-30; 53 (%24,30)'ü 31-35; 39 (%17,9)'u 36-40; 9 (%4,1)'u 41 ve üstü yaş grubunda olduğu görüldü. Öğretmenlerin 52 (%23,9)'si 1-2 yıl; 65 (%29,8)'i 3-4 yıl; 36 (%16,5)'si 5-6 yıl; 65 (%29,8)'i 7-+ üstü çalışma yılı grubuna aittir. Öğretmenler 20 (%9,2)'si Köy/Belde, 165 (%75,7)'i Şehir/İlçe, 33 (%15,1)'ü Metropol/Büyükşehir'de hayatını geçirdiği belirtilmiştir.

Öğretmenlerin ikametgah durumlarına göre 45 (%20,6)'i yalnız yaşadığı, 147 (%67,4)'si aile ile birlikte kaldıklarını, 25 (%11,5)'i arkadaşlarıyla birlikte kaldıklarını belirtmişlerdir. Yine katılımcıların 141 (%64,7)'i spor aktivitesinin olduğunu belirtmişlerdir.

Babanın eğitim durumuna göre; 26 (%11,9)'sı okur-yazar olmadığı, 24 (%11,0)'ü okur-yazar olduğu, 82 (%37,6)'si ilkökul, 27 (%12,4)'si ortaokul, 39 (%17,9)'u lise, 20 (%9,2)'si yüksekokul veya üniversite eğitimi düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Öğretmen ailelerinin gelir düzeyine göre; 28 (%12,8)'i 1-1000TL, 70 (%32,1)'i 1001-3000TL, 82 (%37,6)'si 3001-5000TL, 27 (%12,4)'si 5001-8000TL, 11 (%5,0)'i 8001TL-+ gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin tamamı alkol, sigaranın ve uyuşturucunun (Esrar. Ecstasy. Eroin. Kokain. Bonzai. Diazem vs) bağımlılık yapan madde oldukları bildikleri görülmüştür. Altıntaş ve diğerlerinin (2004) çalışmasında, öğrencinin % 91.4'ünün eroin maddesini, % 84.9'unun kokain maddesini, % 84.3'ünün tiner maddesini, % 83.2'sinin esrar maddesini, % 77.3'ünün öğrencinin ecstasy maddesini bildiklerini saptanmıştır. BYM'i bilme/bilmeme etmenine göre, her iki araştırmada da en çok bilinen bağımlılık yapıcı maddelerin, eroin ve kokain maddeleri olduğu ve bu da araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir. Yapılan bu çalışma çalışmamızı desteklemektedir.

Bağımlılık yapan maddelerin ise; uyuşturucu temininde sokak satıcıları ve arkadaş çevresinde temin edildiğini düşündüklerini, belirtmişlerdir.

Ergenlik döneminde bir kez denenen alkol ve sigara gibi yasal bir madde, sonraki yıllarda diğer zararlı maddelerin kullanım eğilimini artırabilir. Maddeler arasında geçiş genellikle sigaradan alkole, alkolden esrara ve diğer zararlı maddelere kadar uzanır ayrıca cinsiyete göre değişkenlik gösterir. Erkeklerde, alkol esrar kullanımına yol açar ve bu maddelerin kullanımı diğer yasadışı maddelerin kullanımının öncüsüdür. Kadınlarda, geçiş genellikle alkol, sigara ve esrardan diğer maddelere geçer. Yapılan çalışmalarda, sadece bağımlılık yapıcı bir madde deneyen ergenin daha sonraki yaşamda maddeyi kullanmaya devam etmediği, sadece maddeyi daha sonraki yaşam ve gelişmeyi etkileyebilecek düzeyde kullanmaya devam ettiği tespit edilmiştir (Görgün, 2009). Tansel (2006) ve İlhan (2013); Coşkun (2008) cinsiyet, okul başarısı, barınak yeri, annenin eğitim durumu ve istihdam durumu, aile ve arkadaşların madde kullanımı ve aile gelir düzeyi; Görgün ve ark. (2010) cinsiyet gibi değişkenlerin ve birlikte yaşayan öğrencilerin madde kullanımında etkili olduğunu belirtmiştir.

Bağımlılık yapan madde kullanım nedenleri arasında %59,2'si merak özenti, %5,5'i aile veya akraba etkisi, %35,3'ü arkadaş çevresi etkisiyle olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %33,5'i bağımlılık yapan madde kullanılan ortamda bulunduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin bağımlık yapan madde kullanım verilerine göre; öğretmenlerin %13,3'ünün ailesinde bağımlılık yapan madde kullanan veya tedavi görmüş birey olduğunu belirtmiştir.

Akvardar ve diğerleri (2003), çalışmalarında öğrencilerin % 11.8'i yakın çevrelerinde madde kullanan birinin olduğunu belirtmiştir. Akraba veya arkadaş olarak belirten öğrencilerin, esrar, eroin ve kokain kullandıklarını belirtmişlerdir. Yakın çevrelerinde madde kullanımını bildirenler arasında madde kullanımı daha fazladır. Yapılan bu çalışma çalışmamızı desteklememektedir.

Bağımlılık yapan madde kullanımında öğretmenlerin %70,6'sının hiç kullanmadığı, %14,7'sinin birkaç kez denediği, %5'inin kullanıp bıraktığı, %9,6'sının ise halen kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tot ve arkadaşları (2001)'nın, çalışmasında esrar maddesi, erkek öğrencilerin % 8.1'i ve kız öğrencilerin % 0.8'i tarafından denendiği/kullanıldığı saptanmıştır. Gates ve ark.'nın; Avusturalyalılar için ulusal bir hizmet olan Esrar Bilgisi ve Yardım Hattına yapılan çağrılar üzerine yaptıkları çalışmada, tıbbi esrar araştırmacılarının çoğunluğunun esrarın ağrıyı hafiflettiğini anlattıkları ve esrar kullanmaya başladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Hoffman, ergenlerin arkadaşlarıyla geçirilen zamanı, aile yapısının spesifik türleri ile alkol kullanımı ve sarhoş olma sıklığı arasındaki ilişkiyi büyük oranda açıklamasına

karşın, esrar kullanımı, diğer faktörlerden bağımsız olarak biyolojik anne-babası ile birlikte yaşama ile negatif olarak ilişkilendirilmiştir (Hoffman, 2017).

Ögel ve arkadaşları (2006)'na göre, bağımlılık yapıcı madde kullanan öğrencilerin çoğunluğunun maddeyi ilk kez arkadaşlarının evinde denediklerini belirttikleri saptanmıştır. Bu doğrultuda, yaşanan çevre, arkadaş faktörleri de göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin üniversitede öğrenim gördükleri yıllar içerisinde, madde kullanan kişilerle arkadaşlık yapmaları ve bu maddelerin kullanıldığı ortamlarda bulunmaları nedeniyle, bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylere yönelik olumlu bir bakış geliştirdikleri söylenebilir. Madde kullanılan ortamda bulunmak maddeleri kullanan bireylere ve kullanılan maddelere yönelik tolerans gelişimi gösterebilmektedir. Bununla beraber bireyde, madde kullanımı düşüncesi kabul edilebilir hale gelebilmektedir. Yapılan bu çalışma çalışmamızı desteklemektedir.

Bağımlılık yapan madde kullanan öğretmenlerin bu maddeleri ilk denedikleri dönem olarak; %18'i ortaokul döneminde, %39'u lise döneminde, %35'i üniversitede, %8'i meslek döneminde kullandıkları görüldü. Bağımlılık yapıcı maddeye başlama zamanı incelendiğinde ise öğretmenlerin %39'u bağımlılık yapıcı madde kullanımı zamanını lise döneminde başladığı belirlenmiş olup, literatür incelendiğinde Altındağ vd. (2005) ve Çapık ve Cingil (2013) çalışmaları ile uyumludur. Süngü (2014) çalışmasında sırasıyla erkek öğrencilerin %45,2'sinin, kız öğrencilerin %33,3'ünün alkol kullanmaya lise döneminde başladıklarını ifade etmişlerdir.

Kullanılan madde dağılımında ise %87'si sigara, %12'si alkol kullandıkları belirlenmiştir. Bağımlılık yapıcı madde deneme nedenleri arasın %34'ü merak ve özentisi, %25'i arkadaş tanındık sayesinde, %42'si diğer nedenlerden dolayı kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden %6'sının bağımlılık tedavisi gördüğünün ve bunlarında 2'sinin AMATEM'de 3'ü ise çeşitli sağlık kuruluşlarında tedavi gördüğü belirtilmiştir.

Ailenizde bağımlılık yapıcı madde kullanan veya tedavisini görmüş kimse olma durumuna göre bağımlılığı olan aile ortamında bağımlılığın anlamlı şekilde artışı görülmüştür.

Süngü (2014)'ye göre, ebeveynleri ile birlikte yaşayan öğrencilerin % 73,8'i hiç alkol kullanmadıklarını belirtmiştir; Ebeveynleri ayrılan öğrencilerin % 35,3'ü hiç alkol kullanmadıklarını söylerken, % 41,2'si yalnızca dener ve % 23,5'i hala kullandığını ifade etti. Ebeveynlerinden biri veya ikisi ölenlerin %87,5'i hiç alkol kullanmadıklarını belirtmiştir. Yaptığımız çalışma verilerine göre öğretmenlerin %67'si ailesiyle birlikte yaşadığı ve çalışmaya katılan öğretmenlerin % 70'i de bağımlılık yapıcı maddeleri hiç denemediklerini ifade etmiştir. Süngü'nün çalışması yapmış olduğumuz çalışmayı desteklemektedir.

Katılımcılar; 2.Bağımlılık yapıcı madde kullanan kız/erkek arkadaşım olmasını istemem. 4.Bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşımın varlığı beni tedirgin eder. 5.Bağımlılık yapıcı madde kullanan biriyle evlenmek istemem maddeleri katılımcıların ikili ilişkiler boyutundaki en yüksek düzeyde katılımla kabul gören maddelerdir.

Cinsiyete göre katılımcıların madde kullanımı oranlarına bakılacak olursa kadın katılımcıların %27'si bağımlılık yapıcı maddeyi en az bir kere denemiş olduğu görülürken erkeklerde bu oran katılımcıların % 29'una karşılık gelmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlarla ilişkili olarak önceki çalışmalarda bu bulguyu destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Altındağ vd. (2005), erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla sigara kullandıklarını ileri sürmüşlerdir. Coşkun (2008), cinsiyetin madde kullanımında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Tansel (2006), İlhan (2013) ve Süngü (2014), çalışmalarında cinsiyete bağlı olarak madde kullanımında anlamlı bir fark olduğunu belirtmişlerdir.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde öğretmenlerin verdikleri cevapların cinsiyete değişkenine göre ikili ilişkiler, kişilik yapılar, sosyal ilişkiler, toplumsal bakış açıları, aile ve sosyal çevre ilişkileri boyutları sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık oluşmamıştır.

Bağımlılığı olan bireylerin sosyal ilişkiler, toplumsal bakış açıları, aile ve sosyal çevre ilişkileri boyutunda bağımlı olmayan bireylere göre daha yüksek düzeyde olumlu yanıt verdiği görülmüştür.

Bağımlılık türüne göre; alkol veya sigara bağımlılığı olan katılımcılar bağımlılık ölçeğine verilen cevaplar açısından bir farklılık görülmemiştir.

Çalışma yılı Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde bir farklılık oluşturmamıştır.

Yaş Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde bir farklılık oluşturmamıştır.

Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde öğretmenlerin verdikleri cevapların anne-baba birliktelik değişkenine göre kişilik yapıları boyutunda ayrı yaşayanların daha olumlu görüş belirttikleri görüldü. Diğer boyutlarda ile farklılık görülmemiştir.

Anne-babanın eğitimi Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmamıştır. Anne eğitimi fakülte olan katılımcıların toplumsal bakış açılarının daha olumlu olduğu görülmüştür.

Anne eğitim düzeyi açısından araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, annesi ilköğretim ve ortaöğretim eğitimi almış öğretmenlere göre, annesi üniversite eğitimi almamış öğretmenlerin madde kullanımı ve bağımlılık yaratmada etkili olabilecek faktörlere yönelik algılamalarında, genel olarak tüm önermelerin daha etkili olduğu fikrine sahip oldukları görülmektedir. Çeşitli çalışmalarda anne eğitim düzeyinin sigara kullanma davranışını etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır. Literatür incelendiğinde, Coşkun (2008) anne eğitim düzeyinin madde kullanımında etkili olduğunu belirtmiştir. Çapık ve Cingil (2013) çalışmalarında, anne eğitim ilköğretim ve altı olan öğrencilerin daha az sigara kullandıklarını ifade etmişlerdir. Söngü (2014) çalışmasında, anne eğitim düzeyi ortaöğretim ve altı olan öğrencilerin, annesi yükseköğrenim görmüş öğrencilere göre daha az madde kullandıklarını ileri sürmüştür. Diğer çalışmalarda ise anne eğitim düzeyinin sigara içme davranışına etkisi olmadığı sonucu bulunmuştur (Tot vd., 2001; Boyacı vd., 2003; Ulukoca vd., 2013).

Gelir düzeyinin Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Söngü'nün (2014) çalışma sonuçlarına göre sigara ve alkol kullanımının öğrencilerin gelir düzeyine göre değişip değişmediği; öğrenci ailelerinin aylık ortalama gelir düzeyleri, sigara ve alkol kullanımında önemli bir farklılık yaratmaktadır. Buna göre ailesinin aylık ortalama geliri 2000 lira veya diğer öğrencilerden daha yüksek olanlarında sigara ve alkol kullandığı görülmüştür.

Yetiştirdiği yerleşim yerine göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinde ikili ilişkiler boyutunda köyde ve belde yaşayan öğretmenlerin daha olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. Diğer boyutlarda ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

İkametgah biçimi değişkenine göre Bağımlılık Yapıcı Maddeleri Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği aile ve sosyal ilişkiler boyutunda evde yalnız yaşayan öğretmenlerin aile ve sosyal ilişkilerin daha iyi olduğu görülmüştür. Diğer boyutlarda ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlerin bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumlarında bağımlı olma, bağımlılık yapıcı madde ortamlarında bulunma, ailede bağımlılık yapıcı madde kullanan birey olma durumu ve anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır. Yaş, cinsiyet, gelir, çalışma yılı değişkenlerinde ise anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Çalışma sonucu öneriler ise; madde kullanımının doğuracağı biyolojik, fizyolojik, ailevi, toplumsal ve diğer maddi ve manevi sorunlar gerektiği kadar algılanmamakta ve dikkate alınmamaktadır. Madde kullanımının ve bağımlılığının olumsuz etkilerine rağmen, genç bireylerin madde kullanımına başlamasının ve doğal olarak oluşan bağımlılığın önlenmesi, genel anlamda ülkemizin geleceği; özelde ise birey sağlığı açısından önemli bir hale gelmiştir. Türkiye’de ve dünya genelinde önüne geçilemeyen bu bağımlılığının ilerleyen yıllarda asgari düzeye çekilmesi toplum açısından fayda sağlayacak bir durumdur. Madde kullanımı ve bağımlılığı içerik açısından karmaşık bir yapıya sahiptir. Kişilerin madde kullanmaya iten tek bir faktör olmamakla birlikte bu durumun azalması ya da tamamen ortadan kalkması doğrultusunda önleyici adımların atılması gereklidir. Madde kullanımı ve bağımlılığını önlemek ya da asgari düzeye indirmek için aile hayatına dair standartların yükseltilmesi, ailevi doyumun gerçekleştirilmesi ilk aşama olarak değerlendirilebilir. Genelden özele doğru gidilecek olursa toplumun bütününden ebeveynlere kadar madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda eğitimler verilmesi, gençlere yönelik psikolojik destekler, öğrencilere yönelik sağlık programları, maddeye her an ulaşılabilmesinin yasal olarak kısıtlanması gibi önlemlerin etkili olabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, İ. (1997). Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu. Kayseri, Ticaret Odası Yayınları.
- Altındağ, A., Yanık, M., Yengil, E., ve Karazeybek, A. H. (2005). Şanlıurfa’da üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, Bağımlılık Dergisi, 6(2), 60-4.
- Altıntaş, H., Temel, F., Benli, E., Çınar, G., Gelirer, Ö., Gün, A.F., Kernak, A. ve Kundakçı, N. (2004). Tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin madde bağımlılığı ile ilgili bilgi, görüş ve tutumları, Bağımlılık Dergisi, 5(3), 107-114.
- Akvardar, Y., Demiral, Y., Ergör, G., Bilici, M., Özer, Ö. (2003). Substanceuse in a sample of Turkish medical students. Drug and Alcohol Dependence, 72, 117-121.
- Bahar, A. (2018). Uyuşturucu madde kullanımının nedenleri ve bağımlılık oluşum sürecinde iletişimsel yaklaşımların rolü ve önemi: polis kayıtları üzerinden olgusal bir inceleme. İstanbul University Journal of Communication Sciences, (55): 1-36.
- Başaran, İ.E. (1978). Eğitim Psikolojisi. Ankara, Bilim Matbaası.
- Booth, M. (1997). Haşhaştan Eroine Uyuşturucunun 6000 Yıllık Öyküsü, (çev: Özden Arıkan). İstanbul, Sabah Yayınları.
- Boyacı, H., Çorapçıoğlu, A., Ilgazlı, A., Başıyigit, İ., Yıldız, F. (2003). Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. Solunum Hastalıkları, 14,169–175.
- Coşkun, F. (2008). Gaziantep Üniversitesi merkez kampüsündeki lisans öğrencilerinde alkol ve madde kullanma durumu. Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, Gaziantep.
- Çapık, C., Cingil, D. (2013). Hemşirelik Öğrencilerinde Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılık Düzeyi ve İlişkili Etmenler. Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi, 3(2),55–61.
- Çetin, Y. (2013). Madde Bağımlılığı ve Yalova Örneğinde Madde Bağımlılığı Algısı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Politika Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Yalova. Yalova Üniversitesi.
- Dumas, L.G., Hennessey, M.B. (1999). The Varied Rolesof Community Healthnursing In E.H. Janice, E.S. Phyllis, Community Health Nursing.

- Gates, P.J., Albertella, L. (2017). The Cannabis Information Helpline: Assessing Interest in the Medicinal Use of Cannabis in Australia. *Subst Use Misuse*.
- Ghodse, H. (2002). *Drugs and Addictive Behaviour, A Guide to Treatment* Cambridge University Press. USA, 1-19.
- Görgün, S. (2009). Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımı ve anne babaya bağlanma biçimleri ile ilişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Trabzon.
- Görgün, S., Tiryaki, A., Topbaş, M. (2010). Üniversite öğrencilerinde madde kullanma ve anneye bağlanma biçimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 305-312.
- Henderson, E.C. (2001). *Understanding Addiction*, Jackson MS USA. University Press of Mississippi, 1-11.
- Hoffman, J.P. (2017). Family Structure and Adolescent Substance Use: An International Perspective. *Subst Use Misuse*.
- İlhan, T. (2013). Üniversite öğrencilerinde yaşam amaçları ve madde kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 183-196.
- İnandı, T., Özer, C., Akdemir, A. (2009). Psychological Features and Substanceuse in High School Students In Hatay, A Cross-Sectional Study. *Trakya Tıp Fakültesi Dergisi*, (3), 189-196.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. İstanbul, Beyken Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ögel, K., Taner, S., Eke, C.Y. (2006). Onuncu Sınıf Öğrencileri Arasında Tütün, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı (İstanbul Örnekleme). *Bağımlılık Dergisi*, 7: 1:18-23.
- Süngü, H. (2014). Üniversite öğrencilerinin zararlı madde kullanımına ilişkin tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 167-194.
- Tansel, B. (2006). Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Taylan, H. H., & Genç, Y. (2017). Liselerde sigara, alkol, uyuşturucu/uçucu ve uyarıcı madde kullanım eğilimleri; Kocaeli ili örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47): 180-190.
- The Science of Addiction. U.S. Department of Health and Human Services, National Institute of Health, 2007: 07-5605
- Tot, S., Yazıcı, A., Yazıcı, K. (2001). Mersin’de ergenler arasında sigara, alkol ve yasadışı madde kullanım oranlarının yaygınlığı: Ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin karşılaştırılması, *Yeni Symposium*, 4 (2), 77-81.
- Uhl, G.R. (2006). Molecular Genetics of Addiction Vulnerability. *The Journal of the American Society for Experimental Neuro Therapeutics*, (3), 295-301.
- Ulukoca, N., Gökgöz, Ş., Karakoç, A. (2013). Kırklareli Üniversitesi Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı”, *Fırat Tıp Dergisi*, 18(4), 230-234.
- Vural, B. (2004). Yetkin, İdeal, Vizyoner, Öğretmen. İstanbul, Hayat Yayıncılık.
- Yazman, Ü. (1995). Lise Gençliğinin Psikoaktif Maddelere Bakışı ve Kullanım Oranlarının İstanbul Örneğiyle İncelenmesi. Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi. İstanbul.